

# ПОЛІТИКА ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

- *Чи може суспільство існувати без політики?*
- *Для чого вона?*
- *Коли виникає?*

Термін “Політика” один з найбільш поширених та багатозначних у багатьох мовах світу. Це запозичення з давньогрецької:

- "πολιτεία" – державний устрій, державні та суспільні справи.
- "πολιτική" – політика, регулювання взаємовідносин.

Давньогрецький мислитель Платон (427-347 рр. до н.е.) запропонував універсальне визначення політики, яке зберігає своє значення досі:

- **"політика – це мистецтво жити разом".**

## **Політика – явище складне і ставлення до неї неоднозначне.**

+	—
високоморальна і творча справа, притаманна "справжнім аристократам духу"	заняття малодостойне та цинічне, "брудне"
мистецтво управління, спрямоване на досягнення загального блага і справедливості	засіб досягнення власних егоїстичних цілей

Політика існує об'єктивно, тобто незалежно від волі та свідомості.  
Вона була, є і буде  
Політика – складний, багатоплановий феномен. Це зумовлює  
складність її визначення.

Головні складові визначення:

- діяльність (діяльний аспект, сфера взаємовідносин тощо);
- інтерес (констатація наявності різноманітних інтересів);
- влада (прагнення до неї, її використання).

Дефініцій політики багато, всі вони розглядають політику з різних точок зору.

- **Df 1: Політика** – це організація спільного буття.
- **Df 2: Політика** – це особлива сфера взаємодії різних соціальних груп (класів, націй та інших спільнот), з приводу використання державної влади для реалізації своїх інтересів та потреб.
- **Df 3: Політика** – це інтеграція диференційованих інтересів.
- **Df 4: Політика** – це організація соціального простору за певними правилами гри.

- Під **політичним** розуміється все те, що має відношення до явищ, інститутів та відносин у суспільстві, за якими стоїть влада, котра, в свою чергу існує для збереження порядку.
- Будь-яка проблема набуває **політичного** характеру, якщо її рішення торкаються **інтересів** соціальних класів, груп та прошарків. Політика – це постійна боротьба за **владу**.

Чи завжди існувала політика?

Вона виникає на достатньо ранньому етапі, коли виникають майнові, статусні (вік, стать, заслуги перед спільнотою тощо), етнічні, релігійні та ін. **відмінності**.

Спочатку якоюсь мірою роль регулятора ускладнених відносин беруть на себе **звичаї, традиції, догмати релігійної віри**.

Проте на певному етапі вони вже не здатні виконувати складну місію узгодження інтересів різних соціальних груп. Тоді виникають специфічні утворення, які завдяки авторитету чи примусу регулюють відносини у певній спільноті.

- Це вже політика.

Існує чимало причин, які як **об'єднують**, так і **роз'єднують** людей, котрі знаходяться в тих чи інших соціальних групах.

Тобто, є інтереси, які роз'єднують, є такі, що об'єднують.

- **Інтерес** як соціальне явище – це об'єктивно обумовлений мотив діяльності певної соціальної групи, людини або держави, спрямований на досягнення конкретної мети, на відмінність від простої потреби (її може мати будь-яка тварина). **Інтерес має бути артикульованим і проголошеним.**

Людські інтереси спрямовані на соціальні інститути, від яких залежить розподіл матеріальних та духовних благ.

Прагнення до влади (завоювання та утримання) завжди пов'язане з протиріччями та конфліктами між крупними суспільними групами на основі розподілу різного роду благ.

**Тому політичні явища та процеси – це концентрований вираз економічних інтересів різних суспільних груп.**



Специфіка державної політики в тому, що вона, віддзеркалюючи та **захищаючи інтереси певної соціальної групи**, повинна враховувати і інтереси усіх інших соціальних груп, що існують в суспільстві, інтегруючи їх.

Адже збереження цілісності суспільства, досягнення та підтримання громадянської згоди – одна з найважливіших задач державної політики.

В основі політики лежать або **співпраця, кооперація та взаємодопомога** людей, або **ворожнеча, конфронтація, насильство та конфлікти** між ними, а також організаціями, що виражають їх інтереси.

У політиці виділяють **три рівні** її функціонування:

- мегарівень характерний для діяльності таких міжнародних організацій як Європейський Союз, ООН, НАТО тощо;
- макрорівень характеризує державу як ціле, державну владу, її структуру;
- мікрорівень охоплює окремі структури та організації (політичні партії, громадські організації тощо).
- За **спрямованістю** політику поділяють на
- внутрішню (охоплює основні напрями діяльності держави щодо регулювання економічних, політичних, соціальних тощо відносин у державі);
- зовнішню (спрямовується на забезпечення безпеки держави і створення сприятливих умов для вирішення основних завдань внутрішньої політики).

За параметром сфери суспільної діяльності?

За суб'єктами?

За терміном дії?

# ПОЛІТОЛОГІЯ ЯК НАУКА

Вивчення будь-якої науки починається зі з'ясування:

- що та як вона досліджує,
- як виникла та розвивалася,
- які її найбільш характерні риси, місце та роль у пізнанні та перетворенні суспільства.

Навіть якщо сучасна людина не цікавиться політикою, політика цікавиться нею, бо немає людини, яка знаходиться не в сфері діяльності політики.

Залученням кожного до політики зумовлена доцільність вивчення політології – науки про політику. Докладніше **політологію можна визначити як систематизовані знання про закономірності суспільного життя.**

Згідно з численними джерелами, знання про політику налічує близько **двох з половиною тисячоліть,**

а на Сході, в Стародавньому Китаї та деяких інших країнах – ще більше.

Однак у найрозвинутіших формах знання про політику виникло у період античності ("Держава" і "Політик" Платона, "Політика" Аристотеля, "Про республіку" Цицерона).

Проте активне утвердження політичної науки, по суті, починається тільки після Другої світової війни.

Велику роль у поширенні політології відіграла організація ЮНЕСКО, яка санкціонувала автономність політичної науки як самостійної галузі знань і сприяла її розвитку.

На міжнародному колоквіумі політологів, організованому ЮНЕСКО в 1948 р. у Парижі, було вирішено вживати термін "політична наука" і визнано, що основним предметом політичної науки є:

- а) політична теорія;
- б) політичні інститути;
- в) партії, групи і суспільна думка;
- г) міжнародні відносини.

**Об'єктом політології** виступає *політична сфера суспільства*, усі процеси та явища, що відбуваються в ній.

В самому широкому сенсі слова політична сфера є галуззю суспільних відносин, що пов'язана із взаємодією різних спільнот людей, соціальних груп, верств, класів, націй.

Вона включає в себе ряд соціальних інститутів та організацій, якими опосередкується ця взаємодія.

Найважливішими з таких інститутів є **держави**.

**Предметом політології є, головним чином, політична влада – закономірності її формування та розвитку, форми та методи функціонування.**

Крім феномену політичної влади, політологія покликана також досліджувати:

- політичні явища,
- різноманітні аспекти політичного світогляду, політичну культуру,
- методдику та методологію пізнання політичного життя.

Серед напрямків політології, можна виокремити наступні структурні елементи:

- основні етапи історії політичної думки;
- взаємозв'язок політики та ідеології;
- суб'єкти політичних відносин;
- проблеми політичних еліт та політичного лідерства;
- політична влада та механізми їх функціонування;
- формування та функціонування політичних систем суспільства та їх основних елементів (держави, політичних партій, суспільно-політичних об'єднань, інші);
- політичний процес, політичні конфлікти;
- національна політика та національні відносини;
- політична культура суспільства.



Місце і роль будь-якої науки визначається функціями, що вона виконує.

**Функції політології** (лат. *functio* - виконання) – це коло діяльності, призначення науки про політику.

Специфічна функція політології полягає у **раціоналізації політичного життя**: політичних інститутів та відносин, політичних реформ та політико-управлінських рішень, поведінки та ін. Вона має випрацьовувати оптимальні моделі управління державою, технологію відносно безболісного вирішення соціально-політичних конфліктів.

Основні функції більшості наук (як природничих, так і суспільствознавчих) полягають в тому, щоб:

- 1) описати об'єкт свого вивчення (**дескриптивна** функція),
- 2) дати пояснення тим фактам, явищам, подіям реальності, які спостерігаються (**інтерпретаційна** функція),
- 3) екстраполюючи виявлені закономірності і тенденції, передбачити подальший розвиток явищ, подій, процесів (**прогностична** функція). Питанням передбачення майбутніх людей займається спеціальна наука – **футурологія**.

- 4) **інструментальна**, яка полягає в розробці певних проектів прийняття рішень для досягнення конкретного політичного результату.
- 5) **ідеологічна**, яка орієнтує на вибір певної системи ідеологічних цінностей.
- 6) **світоглядна**, яка утверджує цінності, ідеали, норми, що характеризують ступінь цивілізованості політичної системи, політичну культуру соціальних суб'єктів.
- 7) **політичної соціалізації**, яка забезпечує процес включення людини в політичну сферу суспільства і формування певного типу політичної культури.

Зародження політології як **навчального предмета** припало на другу половину XIX ст.

- У **1857 р.** в Колумбійському університеті професор історії та політичної економії Френсіс Лібер започаткував читання курсу лекцій з політичної теорії в Колумбійському університеті, а в 1880 р. його наступник на посаді Дж. Берджес заснував при Колумбійському університеті школу політичної науки.

Політологія взаємодіє та тісно пов'язана з рядом інших суспільних наук, об'єктом яких також є політична сфера суспільного життя.

До них, поперед усе, можна віднести

- філософію,
- історію,
- соціологію,
- юриспруденцію,
- політичну економію,
- соціальну психологію.